

LOGOPEDIE

Logopedie (z řeckého ὁ λόγος, logos = slovo, řeč a paideia = výchova) se zabývá problematikou narušené komunikační schopnosti (NKS) ve všech rovinách u všech věkových kategorií (Lechta, 2005)

Logopedie je obor na hraně pedagogiky a zdravotnictví. Jedná se o speciálně pedagogickou disciplínu (v pojetí školském), která se :

- zabývá výchovou a vzděláváním osob s poruchami komunikace
- zabývá možnostmi rozvoje komunikačních schopností u jedinců nepostižených

Cílem je odstranění, případně redukce narušených komunikačních schopností jedince. Dále se zabývá předcházení poruch komunikačních schopností, rozvíjení komunikačních schopností.

Logopedie je úzce spojená s foniatrií - některé poruchy na sebe navazují. Spolupracuje s psychology a psychiatry.

Úkoly logopedie:

- 1.Výchovně působit ve sdělovacím procesu. Jedná se o osobní příklad - výraz a rychlost řeči.
- 2.Prevence
- 3.Náprava řeči - nejvíce spojená s logopedií. Metody - souhrn určitých postupů.
- 4.Reedukace - výkon funkce, která byla postižena, například při rozštěpu rtů - reedukujeme různým způsobem mluvní funkce rtů.
- 5.Kompenzace - souhrn postupů, které zdokonalují výkonnost jiných funkcí, než postižení. Například kompenzace u neslyšících - zrakové odezírání, posunková řeč.
- 6.Rehabilitace - souhrn postupů. jimiž se upravují subjektivní vztahy, sociální vazby a pracovní uplatnění (upravuje se psychika).

Pedagogické zásady v logopedii:

- názornost
- přiměřenost
- individuálnost
- uvědomělost
- soustavnost
- plánovitost
- trvalost

Důležité upozornění: Kopírování a šíření tohoto materiálu se doporučuje!

Logopedická péče v ČR

Logopedický asistent - po kurzu, nebo Bc.; může pracovat ve školství, ve zdravotnictví vykonávat běžnou praxi

Logopedický magistr - Mgr. - ve školství, nebo ve zdravotnictví

Klinický logoped - Mgr. - musí mít atestaci, pracuje pouze ve zdravotnictví, má dohled nad logopedy pracující ve školství. Může mít státní, nebo vlastní ambulanci.

Logopedické pomůcky

1. Stimulační - hračky, písňalky, balónky (mají za úkol zaujmout dítě)
2. Motivační - hračky, pastelky, puzzle, stavebnice
3. Didaktické - například programy na PC
4. Derivační - vedou k odvrácení od mluveného aktu; například při mutismu (oněmění) - logoped si povídá s loutkou a nevšímá si dítěte. Dítě potom začne samo komunikovat s loutkou.
5. Podpůrné - neoblíbené (špachtle, vibrátory)
6. Názorné - zrcadlo
7. Registrační - záznam údajů (PC, audio, video nahrávky)

Spolupracující obory:

- Fonetika. Zabývá se zvukovou stránkou řeči. Tvoření hlásek apod.
- Neurologie
- Ortopedie. - Jak dítě posadit, poloha
- Plastická chirurgie. - Rozštěpy, úrazy

Mluvená řeč

Mozková centra ovládající řeč:

- Wernickovo centrum
- Brocovo centrum

Řečový výkon se zpracuje v mozku a impuls jde do mluvicích orgánů. Musí panovat soulad organismu, mozek je dominantní sféra, mluvicí orgán nesmí být poškozený.

Tři základní na sobě závislé stupně:

1. Respirační - dýchací orgány
2. Hlasové - foniační
3. Hláskovací orgány - artikulační

V hlasivkách se vytvoří určitý tón, který jde do dutiny ústní a nosní.

Důležité upozornění: Kopírování a šíření tohoto materiálu se doporučuje!

Artikulační orgány - tvrdé a měkké patro, čípek, jazyk, rty. Nosní - tvrdé patro, kůstky, dutina ústní (m, n, ň).

Projevy narušení komunikace u různých povah:

Sangvinik

Nesetkáváme se s neurózami řeči. Projevuje se jako mírně laděný, srozumitelný, vstřícný, vše se snaží plnit, málokdy si stěžuje, nemá v okolí problémy, řeč bývá jasná a plynulá. Dostatečná slovní zásoba. Nedochází k výraznému narušení řeči.

Cholerik

Neustále v pohybu, zbrklý, střídají se stavy nálad, často nespokojený. Své pocity dává výrazně najevo - stěžuje si, soutěživý typ. S dítětem se špatně spolupracuje. Breptavost, rychlá řeč - hlasitá. Nedokáže mluvit plynule, pořád musí něco dělat. Výrazná gestikulace. Ve výsledku není špatná spolupráce, dobré výsledky.

Flegmatik

Nedbalá výslovnost, apatie, pasivita, zpomalené skromné pohyby, nemá pocit sounáležitosti, mluví v jednoduchých větách. Nejrozšířenější porucha - Dyslálie (patlavost). U pasivních dětí nelze poznat výsledky, u hyperaktivních ano.

Melancholik

Poznáváme podle tváře - pláč na krajíčku. Je to výrazně lekavý typ, úzkostný. Zde bývají časté poruchy řeči. Mimika, tichá řeč, plynulá, je špatně rozumět.

Spolupráce při odstraňování narušení komunikace

Děti přicházejí k logopedovi v doprovodu rodiče, dospělí sami, obvykle před vstupem do oboru pedagogického směru. U dospělých je porucha zafixovaná, náprava je možná v omezeném rozsahu.

Druhy spolupráce s logopedem

- Spolupráce dobrá - s dítětem i rodinou
- Spolupráce dobrá s dítětem, špatná s rodinou - rodiče nemají zájem o dítě.
- Spolupráce špatná s dítětem, dobrá s rodinou - lze časem překlenout
- Spolupráce špatná s dítětem i s rodiči - přicházejí na popud pedagogického zařízení, návštěva je krátká, rodiče se obvykle urazí, projevuje se obvykle u sociálně

slabších rodin, nebo u rodičů s nižším IQ. Logopedický problém není možné řešit.

Fylogenetický vývoj řeči

Signální soustava - projevová složka (hlas, zvuk)

- 1.vybavovací složka - na úrovni 1. signální soustavy - dorozumívání zvířat
- 2.dorozumívací složka - komunikativní, rozvoj myšlení 2. signální soustava - typické u lidí

Ontogenetický vývoj řeči

- Předřečové období - začíná narozením dítěte - křik, hlas monotónní, trvá 6 týdnů
- Do 3 měsíců - signalizační
- Ve 4. měsíci následuje broukání, pak žvatlání
- Kolem 6. - 8. měsíce - napodobování, žvatlání
- 8. - 10. měsíc - začíná rozumět různým příkazům, dorozumívání gesty (jak jsi veliký, udělej pá pá)
- 10. měsíc až 1. rok - první slova (mama, baba, tata)
- 14. měsíc - umí už 12 slov
- Do 1,5 roku - ovládá 50 - 70 slov, tvorba jednoduchých vět (táta pá)
- 2. rok - 300 slov
- 3. rok - 1000 slov, skládá věty
- Kolem 6. - 7. roku - základní slovní zásoba 2500 - 3000 slov

Dítě umí nejdříve říct podstatná jména a citoslovce, nejpozději zvrtná zájmena (já, ty já jsem). Artikulační vývoj je ukončen kolem 7. roku. První jsou hlásky A, poslední Ř. Nejproblematičtější jsou sykavky.

Opožděný vývoj řeči

Nastává v době, kdy do 3. roku dítěte není řeč dostatečně srozumitelná. Ve 3. roku by měly být zvládnuty i věty. Je příznakem i jiné poruchy (lehká sluchová nedoslýchavost)

Příčiny opožděného vývoje řeči:

- 1.Dědičnost - většinou po otci, více u chlapců
- 2.Prostředí - slovní zásoba, výrazy, kultura řeči, pasivní komunikace (televize, počítač)
- 3.Citová deprivace - dítě slyší málo mluveného slova, nebo je jen mezi dospělými, kde se mluví na jiné úrovni (nerozumí slovům)
- 4.Nedonošené děti - nedozrálá nervová soustava, velký vliv ADHD, hyperaktivních dětí

Dysfázie

Narušená je i sféra emocionální, zájmová, motivační. Disfatici jsou lehce unavitelní. Po 3. roku se nerozvíjí řeč. Tuto poruchu stanovuje logoped spolu s psychologem. Disfázie je porucha označená jako "funkční narušení centra řeči". Je to porucha dětská. Příčina v době prenatalní (něco se stalo v mozku).

Příznaky dysfázie:

- nemluvnost
- nesrozumitelná řeč, narušená výslovnost
- narušená slovní zásoba

Afázie

- 1.Motorická (Brocova) - chápání je zachovalé, řeč není plynulá
- 2.Senzorická - (Wernickeho) - špatné chápání, řeč je plynulá
- 3.Transkortikální senzorická afázie - potíže s pojmenováním předmětů, problém se čtením s porozuměním, potíže s pojmenováním předmětů
- 4.Anatomická (anomická) afázie - neschopnost pojmenovat předměty, řeč je přerušována hledáním správných výrazů
- 5.Konduktivní (kondukční) afázie - dobře zachovaná řeč, není schopen opakovat řeč mluvenou
- 6.Globální - vzniká u dětí, které již začaly mluvit, vzniká většinou po úrazech. Týká se i dospělých lidí. Příčina - funkční porucha, poškození mozku, krvácení do mozku (většinou po úrazech), centrální porucha - nejčastější příčinou je mozková mrtvice, která se nevyhýbá ani dětem.

Poruchy komunikace

- 1.Opožděný vývoj řeči
- 2.Nemluvnost
- 3.Dysfázie - vývojová porucha
- 4.Afázie - získaná (například poškození mozku)

Poruchy, artikulace

- 1.Dyslálie - je nejrozšířenější poruchou
- 2.Dysartrie - vzniká při poškození CNS
- 3.Žvatlavost, patlavost - poruchy výslovnosti

Poruchy zvuku řeči

- 1.Rhinolálie - huhňavost (nosní mandle)

2. Palatolálie - rozštěp patra, změny rezonance, porušená artikulace, mimika, neverbální chování, bývají časté i poruchy sluchu

Získaná neurotická nemluvnost

1. Mutismus - oněmění, ztráta řeči, psychologická a psychiatrická záležitost
2. Elektivní mutismus - setkáváme se u dětí při vstupu do školy. Většinou nemluví ve škole, doma nebo s kamarády komunikuje normálně. Někdy šeptají, nebo odpovídají jednoslovně.
3. Surdomutismus - ne neurotické bázi se projeví ztráta řeči (oněmění), případně i ztráta schopnosti slyšet. Projevuje se u hysterických osobností.

Poruchy plynulosti řeči

1. Balbuties (kocktavost) - jedna z nejrozšířenějších poruch narušení komunikačních schopností, způsobená dědičností, nebo nápodobou.
 - tonická - prodlužování hlásek
 - klonická - opakování hlásek
 - tonická a klonická
2. Tumultus - breptavost - porucha plynulosti mluvy, vynechání slabik, vynechávání slabik, deformace slov

Poruchy hlasu

1. Dysfonie
2. Afonie